

E sokat, oly értelemben pedig mint a szerző veszi, keveset tartalmazó címen jelent meg egy vázlatosan írt keskeny füzet irodalmunkban, melyről nem annyira tartalma, mint tárgya érdekességénél fogva kell megemlékeznünk. A szerző ugyanis eszthetika alatt csak is az irodalomra mindenha csekély hatással volt rendszeres eszthetikát érti, úgy a mint azt Baumgarten megteremtette, s művében is csak a rendszeres eszthetika magyarországi művelőire szorítkozik. A rendszeres eszthetika eme művelőinek pedig, tisztelet becsület emléküknél, hazánkban csekély befolyásuk volt az irodalmi küzdelmekre, mert a német metafizika eme sajátos szülötte hazai irodalmunk termő földében épp oly kevésbé tudott megfogamzani, mint akár az angol, akár a francia irodalomban. Az a transcendentalizmusnak szélsőségeiben vergődő német filozófia gyermeke maradt mindétig, átélte a metafizikai bölcsészet minden fázisát Kanttól Hegelig, Hegel és ennek rendszerét követő Vischer eszthetikájában elérte tetőpontját, s azóta vagy ismét a durva empirizmus karjai közé vetette magát, vagy tehetetlen epigonok által műveltetik, kik sehogy sem tudják gyümölcsözővé tenni a metafizika kiszáradó fájának eme sajátos hajtását. A metafizikai spekulációk helyébe lépő pozitív felfogással a művészetek törvényei körüli vizsgálódásokban is bizonyos gyakorlatibb szellem kezd nyilvánulni, és Vischer — a hegeli terminológiát nem értő olvasónak érthetetlen — kötetei helyett, ma ezer-

számra megjelenő monografiák és művészet-történelmek kutatják a művészetek szabályait magában a német irodalomban is. Annál természetesebb tehát, hogy minálunk, hol a metafizikai bölcsészet a tanodák falain kívül soha el nem terjedt, a rendszeres eszthetika életerőssé fejlődni nem tudott, s ama tíz vagy tizenkét író, kiket szerzőnk Szerdahelyitől Greguss Ágostig felsorol, vajmi kevés befolyással volt az irodalmi nézetek tisztulására és az egyes művészetek szabályainak tisztázására. Műveik csak irodalomtörténeti becsesel bírnak reánk nézve, és a kétségkívül ifju szerző, kinek skolasztikus felfogásán első pillanatra meglátszik, hogy még tanára szemüvegén nézi tudományát, mindenesetre nagyobb elismerésre kötelezett volna bennünket, ha azon eszthetikai elvek fejlődését írja meg, melyek az egyes írók tanulmányaiban vannak letéve Kazinczytól Gyulaiig. Ez hasznos utmutató és kézi könyv lett volna nem csak az irodalom-barát, de minden eszthetikai irány nélküli tárca-irodalommá fajult kritikánk kezében is. A szerző azonban ezen, irodalmi fejlődésünkkel is szoros összefüggésben álló tanulmányokról csak pár sorban emlékszik meg, s így művében csakis a jóakarat és szorgalom méltányolható, mely ma az iparszerű vásári termelés napjaiban magában véve is elég nagy dolog.
